

Magyar Narancs 2012/14.

Dékei Kriszta: Telik, múlik

Az idő mintázatai, acb galéria

Ugyan a lineáris időfelfogás koncepciója már a huszadik század elején darabokra tört, ez a felbomlott és összekuszálódott időkép máig is a létünket (az érzékelhető valóságot) alapvetően meghatározó elméleti és gyakorlati probléma maradt. Csak éppen más, korábban ismeretlen folyamatok határozzák meg.

A mai felgyorsult, technicizált, a fogyasztás mámorában élő világunkban több, de ezeken belül két végletes pólus között elhelyezhető jelenség figyelhető meg. Az egyik szélén a pillanatnyiségben, a mostban, az abszolút jelenben élők állnak, akik valójában egy idő nélküli állapotban tartózkodnak, míg a másikon az alternatív valóságokba és időzónákba, sajátos múltkonstrukciókba menekülőket találhatjuk. A mindenkori kortárs képzőművészet pedig átfordítja az éppen releváns kérdéseket a saját nyelvére. S nemcsak azáltal, hogy mára a műalkotások fokozatosan túlléptek a pusztán térbeliségen, és szerves részük lett az időbeliség is (happeningek, videomunkák, projektek, amelyek térben és időben zajló folyamatokra fókuszálnak), hanem oly módon, hogy az időhöz való viszony (divatos szóval) tematizálódott bennük. Az acb Galériában látható csoportos kiállítás különböző művészi időmintázatokat állít a középpontba - könnyed, kellemes, mégis elgondolkoztató módon.

Bár az idő mint hívószó használata elsősorban csak mankó, találhatunk itt olyan művet, amely alapvetően nem e fogalom köré rendeződik. A jobb oldali teremben Ivan és Igor Buharov *Kormányeltörésben* (2010) című fekete-fehér filmje Domonkos István vajdasági költőnek a hetvenes évek vége felé írt, azonos című és sajnálatosan kevésbé ismert versén alapul. Ez a kopogó ritmusú, ismétlődő töredékekre eső és elszemélytelenített költemény egy folyamatosan utazó, vergődő, önmagát, otthonát, lelki békéjét, a lét célját kereső férfit állít a középpontba, aki újra és újra az idő csapdájába esik - "én lógni öröklétben vizes madzagon / élet csillagokat látni / végtelenre dagadt lila talpamon" -, de maga a film, a vers szabad vizuális asszociációin alapuló álom-vízió ennél jóval több jelentésszintet is megmozgat; a jelenetekből az egyetemes elveszettség és a kilátástalanság sugárzik. És voltaképpen a - 2004-ben Jean Baptiste Naudy és Gróf Ferenc által alapított - Société Réaliste álomidőt a történelemmel összekapcsoló, a középső teremben látható három művéből is csak egy tuszakolható bele szorosan ebbe a körbe, az 1979 *Dózsa* című grafikájuk, amely két, történeti szempontból fontos pillanatot lenyomatát összegzi. A mű Derkovits *Dózsa a tüzes trónon* című metszetét követi, csak éppen maga a kompozíció az 1949-es alkotmány és az 1989-es módosítások betűiből/grafikai jeleiből bontakozik ki, továbbá az eredeti "Büdös paraszt" felirat "Büdös paralel"-re változik. Az elsősorban az intellektuális érzékenységet megcélzó munkáiról ismert, külföldön is jegyzett csoport egyik védjegye a kép és szöveg közötti elmosódó határ felolvasztása, a tipografikus elemek képpé transzformálása. Áttételesebb módon kapcsolódik az időhöz az *Antonyfesto* (2012) című képük, amely a Kommunista kiáltvány angol nyelvű verzióját használja fel úgy, hogy egyrészt belenyúl az eredeti szövegbe - minden szóhoz annak ellentétes jelentésű párját rendel - , másrészt a töredezett/ kitakart betűkből és szavakból Európa térképe bontakozik ki a néző előtt.

Míg ezek a munkák egy általános, a történelmet meghatározó múlthoz kapcsolódnak, Esterházy Marcell műveinek középpontjában a privát és nyilvános történetek egymásba fonódása és konfrontálódása áll. Az *Orthodromie* (2011) című képe háromnézetű: a nagypapa, a *Harmonia Caelestis*-ben és a *Javított kiadás*-ban szereplő Esterházy Mátyás balról tollas kalpagban és sujtásos mentében látható, jobbról pedig a megváltozott politikai-társadalmi helyzet eredményeképpen szegényes élethelyzetben, míg középen a két állapot kibogozhatatlan mixtúrája látható. Kétségtelen, hogy ez a magyar történelemmel szorosan összefonódó, tragikus elemekben is gazdag családtörténet kiváló alapanyag a művész számára, de a kitűnő munkák elkészítésekor azért nem ártana arra is figyelni, hogy dekódolhatók legyenek. A *hosszú menetelés vége* című fotómunka - amelyen egy lelőtt szarvas látható - belső információk nélkül nem vagy másképpen érthető. A családi fotóalbumból kiemelt - Habsburg-Lotaringiai József Ágost főherceg és Esterházy Móríc csákvári vadászatának eredményét dokumentáló -, majd retusált/kinagyított fénykép címe a kép hátoldalán található dátum két olvasatára, a magán- és világtörténelmi események koincidienciájára, ebben az esetben az úri vadászat végének és a kínai Vörös Hadsereg nagy menetelését lezáró (egyik) időpontnak (1935. október 19.) a véletlen egybeesésére utal. Ehhez a túljelölt műhöz képest sajátos bája van annak a videofilmbe megvalósuló időhuroknak, amelyben a József Attilának öltözött Mátrai Erik saját magát lepi meg a *Születésnapomra* című költeménnyel.

A jobb oldali terem a mozgás és az időnélküliség terepe. Itt látható a galéria vezető művészeinek, Várnai Gyulának két gyönyörű munkája, köztük a kiállítás címét is adó (egy kocka éleit folyamatosan körbeforgató) objektje és Szalay Péter elektromosan ráncigált, finoman izgó-mozgó valódi szobanövénye, azaz egy sárga foltokkal pettyezett levelű, teljesen átlagos futónövény, a *Scindapsus aureus* tánca. Továbbá a kiállítás koncepciójába leginkább beleillő végtelenített videó (Szabó Eszter), melyben a Sassetta festményeiből kölcsönzött modernizált szerzetesek és apácák mindegyike belesüpped az idő monomániás eltöltésébe, köztük a kataton zenehallgatásba és mobilozásba. Lehet, hogy relativizálódott az idő, de legalább telik, múlik.

acb Galéria, Bp., Király u. 76., nyitva április 27-ig